

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato In primam Codicis Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Errore aduocatorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96119](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96119)

sti. z Rom. confi. c. xvj. alias. r. vi. z Are. lviij.
CLAVD. DE SEISS. Doctorum iuramento. De hoc iura
mento est ter. z ibi Bar. in Imagistros. f. de profess. l. z.
CLAVD. DE SEISS. Prohibitum. Adde quod no. Bar.
in l. ij. z quidem. ff. ad Tertul. Bald. in l. ex facto. ff. de nego. gest.
Rom. confi. cccc. r. in ij. dub. Imo. in l. in tempus. ff. de her. instit.
§. Non aliter. Ho. hunc casum. z no. hic. ter. proban
di negatiuam. q. aliquis non est curia
lis vel cohortalis. q. curiales. vel cohortales hoc dicunt. quod ipse
non est de eis. quod est optimum ad probandum quod quis non
sit de collegio. z similia. Facit ad hoc l. rura. de omni agro deser. z
facit quod dicit in l. hoc iure. ff. de ver. oblig. C. Secundo no. quod
doctoi creditur de scholari suo.

LEX XII. Officiu ad
Ancimus patronum. uocati filii
durat biennio. hoc vult ista lex. zc.

LEX XII L.
Etitionem. Et isto prin. no. quod nomina
eoni qui sunt de collegio, de
bent scribi in matricula. z quod matricula probat eos
esse de collegio. Ad quod facit j. de pncipi. agen. in re. l.
matricula. lib. r. ij. quod intellige verum. si exerceant ea que perti
nent ad matriculam. seu ad illud collegium. alias secus. vt l. qui
sub preteriti. s. de sacrosanctis ecclesi. de testa. mil. l. scriuarios.
facit. ff. de testa. mil. l. p. c. Ho. istud ver. hereditibus. ad q. quando
officialis decedit officio durante. vt heredes debeant habere
salarium pro toto tempore. De quo videbitis j. cod. l. post duos zc.

LEX XIII.
Duocati. Breuiter dicit. quod aduocati dis
cuntur ita legib' militare. sicut mis
lites armis. z magis sunt necessary Republice. quam
milites zc.

LEX XV.
Est duos. Nota versu. his quoq. z breuiter
dicit. Si officialis decedit intra
annum. heredes eius debent habere salarium illius an
ni. Quod no. ad materiam huius legis tangit gl. in l. j. diuus. de
varijs z extra ord. c. og.

LEX XVII.
Abemus. Ho. qualiter probatur quem no esse
cohortalem. dicit. s. co. l. nemini. Non
habent hic alia zc.

De aduocatis diuerforu iudic. Rub. V III.

C In quo differat hic titulus a precedenti. dicit vt in gl. zc.
LEX L.
Suggestionem. Ho. qui deposuit aduoca
tionis officiu. est in digni
tate. z appellatur clarissimus. z ex hoc apparet. q. non de
bet toqueri tanquam habens dignitatem. z debet iuramentum
mitti ad eum. tanquam ad egregiam personam.

ADDITIO.
POMA. C Suggestionem. vide pulchra similia per Fel. in c. que
in ecclesiarij. de consi.

LEX IIII.
Audabile. Nota istud principium. pro arens
garijs.

LEX V.
Etitiones. Ho. qd nullus potest assumi ad
aduocationis officiu. nisi statu
to tempore studuerit. q. est tempus quinqz annorum. z
habent in j. constitutione Digestorum. etia si sit filius aduocati.
Ita habemus hic etiam literas papales. que dicunt quod nullus
potest assumi ad doctozarum. nisi studuerit sex annis in legibus. z
quinqz in decretalib. in studio generali. z ita oportet nos iurare.
Et idem est in l. abemus. s. titu. j.

LEX VI.
Estituende. Dic est tert. quem allegabam
tibi ad q. s. tit. j. l. bimos. z dic vt
ibi. pari lance in vtrunqz vindicanda. C Item not. ibi illu
verum. nam vniuersalis redditur. Habuit isdem in Luon plures. in
fi. s. de sacrosan. eccle. z ibi etiam dicit.

ADDITIO.
CLAVD. DE SEISS. C Restituende. Not. hic vnam gl. sing. in
verb. pro voto. que vult quod privilegium alicui concessum exten
dit ad eius familiares. de cuius veritate vide per Hier. post Ro.
in l. hura. s. ij. de vectigalib. ff. de danno inrecto.

LEX VII.
Erhanc. Not. ibi nouerunt enim quod aduoca
tus. qui fuerit abiens a ciuitate per
biennium perdit privilegium sui collegij. in alijs vero colo
legiatis requiritur quinquennium. vt j. de pncipi. agen. in rebus. l. ma
tricularum. C Nota versu. non vt tepe. nota quod si in solutione salaa
rii. quod constituitur alicui propter dignitatem. non est constitut
tum tempus. intelligitur quod soluatur in medio temporis. vt hic
quod est verum in istis aduocatis. In alijs autem personis quid
iuris sit. dicit in d. l. j. diuus. de varijs z extra ord. c. ogm. zc.

LEX VIII.
Emo. Not. quod iste qui promouetur per saltum. non
habet privilegium. quod not.

De errore aduocatorum. Rubr. X.
LEX I.

Aque. Breuiter dicit. Quando aduocatus dis
cit parte presente. videtur ipsa pars dice
re. h. d. C Quero. quo ad quid habeatur perinde. ac si
pars diceret. Respon. quo ad partis preiudicium tantum. vide si
vult reuocare dictu aduocati. potest reuocare sicut suum probans
do errorem. vt videbitis in l. h. j. eod. C Quero. aduocatus coram
iudice loquitur literaliter. clientulus est idiota. vtrum dictum ad
uocati preiudicet sibi. Certe non ideo gl. hic dicit super verbo pro
sentib. z intelligit. vide glo. Certe istud dictum glo. est bene dis
crum causa dubitationis tollende. sed non est necessarium dictum.
Nam eo ipso quod dicit. presentibus. intelligitur z intelligitibus.
z nam qui est presens. si non intelligit. non dicitur esse presens. in l.
cozam. ff. de verb. sign. z l. diem. s. cozam. de arbi. zc.

ALIA ELECTURA.
Aque. Dicitur aduocati presente clientulo. vide
tur ab ipso clientulo dictum. Error aduoca
ti potest retractari vsque ad sententiam. h. d. cum l. h. d.
tela est quod clientulus quando incipit litigare prorestitur. quod
si aliquid diceretur per aduocatum suum. quod contra eum dicitur
ret quod ipse vult pro non facto. z et non consentit. talis enim pro
testatio conferat sibi ius ar. lat. si quis. s. plerique. ff. de re. l. i. l. i.
fune. Item oppo. de l. erro. s. de iur. z facigno. Sol. vt hic no. dicit.
ibi perinde habenda. zc. Et quo potest assumi cautela quod adu
catus non loquatur latina lingua. sed vulgari. q. tunc forte clientu
tulus suus non intelliget. Certe autem hic dicit quod ideo preui
dicat. q. presente clientulo. supple. z intelligente. z facit hec l. pro
eo quod not. glo. in l. cum precum. j. de lib. cau. z l. j. eod. titul. z p.
bar. terr. ubi dum dicit. re confiteris zc. nam si dictum aduocati mi
me presente. z intelligere mihi nocet. multo fortius illico quod ego
dico. vel in libello pono quod mihi nocet. vt d. l. j. z cum precum.
Item intellige prealleg. l. cum precum. z l. j. quando aduersarius
meus est presens. dum aduocatus loquitur me presente. vel ego in
libello meo pono aliquid. alias secus. quia expressa mea confessio
me ipsius non nocet mihi. nisi aduersarius sit presens in iudicio. vt
est casus in l. certu. s. si quis abs. ff. de consi. Ita multo fortius non
debet nocere absente aduersario meo id quod aduocatus diceret
me presente. vel ego ipse coram ipso iudice. Effectus huius dicit
est quod quamuis ego in libello posuissem aliquid contra me. z de
dissem in curia penes rebellionem. sed nondum is aduersario meo.
vel ipse de mea voluntate copiam non habuit. non preiudicat mis
hi. z possum ipsum reaptare z lacerare. quia in absentia aduersarij
non mihi nocet. vt s. probant. Sed quado mitterem ipsum aduersa
sario meo. z ipse ipsum reciperet. tunc scriptura mea. quam ego
subdirigo. representat personam meam. z ideo mihi nocet. sicut alias
in epistolis que mittuntur. quia ex receptione fit preiudicium mit
tenti. z recipienti. De mittere probat l. publica. in fin. z l. Lucius.
ff. de positi. z l. h. cum sua gloss. ff. de act. z ob. de recipiente probat
l. si filius. in fin. ff. ad Mace. Ita hic de mittere. z recipiente libel
lum. Franc.

LEX II.
Sententia que non fuit lata. licet errore scribentis scripta.
quando nocet parti.
Sententiam non esse latam qualiter probabitur. z nume.
Krores. Breuiter dicit error scribentium
roze. h. d. Immut hic ter. quod probando condemnationem
nem non intercessisse. probatur error scribentis. Contra
j. vide cognat. non hoc. quia non probat hoc esse. ergo. zc. vide
potest esse quod sententia non est lata. z tamen hoc fuit scriptum
non errore scribentis. sed errore partis. hoc asserentis sibi. Solu.
Possumus dicere quod hic non ponitur perfecta probatio. z ideo
debet aliter probari. vide licet. q. dicit illi aduocato de instrumentis.
nec di

LEX III.
Sader in his. que
te non prent.
Cura ea que in p
Sader quando p
Sader ex officio

nee error de sente
q. sufficit proba
vel a parte vel
Cum ergo a quo
priori. z de hoc
q. si non dicit. de
ne ment. C.
trantur. Ho.
tionem. vnde ali
quod probatur
cum libellus dicit
ita probatio no
tuit esse quod fu
ret vna positio
gu. l. j. si plures
probatur ista ne
se. vel esse mortu
est coarctatum
se probat. s. p.
ne iudicis. z tal
ne probatur i
e ob. l. p. parte f
de rebus crediti
pemo. zc.

nece tunc de sententia. Vel aliter. vt sustineas ter. prout iacet. Dico
q. sufficit probare suam non esse latam. Et hoc sequitur. errati.
vel a parte vel a scribente. vt l. si post diuisionem. s. de iur. s. faign.
Lum ergo a quocunq. sic erratum. idē impozat. vt s. l. prior. z. j. l.
prior. de hoc non est curandū. cuius errore hoc contigerit. arg. l.
q. si dubit. de acq. he. z. arg. l. Ballus. s. si eius. de lib. posth. q. te
ne menti. C. Quero qualiter probabitur ista negatiua. scz senten
tiam non esse latam. gl. dicit probabitur eo ipso. q. non apparet
contrarium. Hoc videtur contra ter. qui requirit manifesta proba
tionem. vnde alij dicunt aliter videlicet quod probabitur eo ipso
quod probatur sententiam esse latam aliter quā dicat libellus. qz
cum libellus diceret de quinquaginta. sententia dicit aliter. Certe
ista probatio non concludit. qz licet vna sententia dicat vnum. po
tuit esse quod fuit lata vna alia sententia. que dicebat aliter. nisi hie
ret vna postio q. in dicta causa non fuit lata nisi vna sententia ar
gu. l. si plures vna senten. z. q. ibi dixi vobis. C. Alij dicunt qz
probatur ista negatiua. qz probabo iudicem illo tempore nō fuisse
se. vel esse mortuum. Quod satis placet. si tempus late sententie
est conuenerit loco. z. tempore. Jac. Bu. dicebat aliter hoc possi
se probari. scz per inspectionem libri. in quo continent tales senten
tiam. talis sententia non reperitur. z. sic a sufficienti diuisio
ne probatur ista negatiua. vt l. obligatiōi. fere. s. placet. de ac.
s. obli. p. re. f. r. de his qui sunt sui. vel alie. iur. z. probatur. j.
de reb. credi. z. iur. l. si. quod satis placet. quod tene menti per
petuo. ac.

ALIA LECTURA.

Rogatus facti. potest probari. di mo
do eius ratio cadat in sensum testis. h.
contra hoc op. de lactori. j. de proba. H. dat plures modos probā
di iur. ceteros. dat vnum modus q. possit probari per scripturā.
q. ostenditur sententia. qz ex inspectione testamenti probatur. vt
l. si de reb. credi. z. hoc possit probari per ter. in d. h. de reb. cre. z.
ita tene gl. ita. Est et ratio. qz negatiua ista est coartata loco. z. tē
pore. quod potest cadere in sensum testis. vbi testis. fil. p. r. e. s. n. s.
cum iudex tunc sententiam in tali palatio. ad tale bancum. in tali
die ante tertiam. in qua sententia condemnauit. Titius in quinquā
ginta. z. non in centum. optime probatur ista negatiua per testes.
D. q. alium modum probandi negatiua per testes. vt no. in l.
si. q. r. e. h. gl. magne. ff. de iur. e. acti. q. p. i. a. Bar.

LEX

Sententijs. Error aduocati potest renocari.
probato errore vsq. ad sententiam.
z. etiam in causa appellationis. h. d. C. Opp. z. videtur. q.
error facti potest renocari vsq. ad sententiam. vt l. error. s. de iur. z.
facigno. H. dicit intra triidui. quare male. Sol. hic denotat facti
error. q. tunc in triiduo causa durauit. z. ista est vera. licet
aliter. C. Ultimo no. q. error adhibitus in causa
p. n. c. potest renocari in causa appellationis vt hic. z. no. in l.
creator. s. ius. ff. de appel. z. tene menti.

Ve que defunt aduocatis partium iudex sup. Rub. XI.
Continua vt in gl. que possit iudex supplere. gl. hoc tangit su
per rubrica. z. super negro. z. ibi dicam plene de hac materia.

LEX VNICA.

- 1. Iudex in his. que sunt iuris. supplet.
- 2. Iudex in his. que radicatur in seipso. quando possit supplere. par
te non petente.
- 3. Causa que in parte radicatur. quando possit iudex supplere.
- 4. Iudex quando possit secundum conscientiam iudicare. in. s.
- 5. Iudex ex officio pot. banitum in iudicio. comparitem. repellere.

Iudex pot. supplere. Iudex pot. supplere
de iur. no. de facto. h.
de iur. c. i. gl. C. Op. iudex debet iudicare sicut allegas
ta. z. probata. vt l. licitas. s. veritas. de offi. p. r. e. s. n. s.
z. ibi supplere no. debet. So. Teru. est in his que
sunt facti. no. debet supplere iudex. vt ibi. sed in his
que sunt iuris. z. allegado lege. vel rōnem facientem pro parte ius
der. supplere. loquitur hic. C. Ad hoc op. de l. si irruptio. s. j. ff.
de iur. regu. vbi dicit q. iudex supplet de facto. Luitus timoze. P. i. a.
ten. hic dicebat q. etiam de facto potest supplere. vt l. age. s. de trā
l. i. de pe. here. l. h. Hoc. cōter tenent contrarium. Non ob. l. si irru
ptio. q. ibi loquitur in his que sunt iuris. iudici. vt iudici. qui po
t. supplere. secus si essent nota iudici. vt p. uato. l. h. ob. l. age. vt
l. i. de i. o. d. l. h. de pe. here. q. officium iudicis succedit loco ex
ceptionis. z. a parte impioiatur. C. Cōtra hoc op. de l. amplio. s. j.
de ac. q. vbi iudex supplet de facto bene uter. pro declarada ista mate
ria de deo. s. iur. q. quecā sunt que principaliter radicant i parte.

quedā principaliter in iudice. In iudice. vt dare dilaciones. promi
taciones. z. similia. In parte. vt proponere exceptiones. p. d. i. c. e.
re testes. z. probationes. petere a iudice sententia vel aliquid aliud.
C. Circa p. m. an iudex possit supplere. hoc est illud quod radica
tur in se facere parte non petente sic dicas. aut loquimur in his que
respicunt iuris publici obseruatiā. z. iudex potest parte nō petere
reicere libellū male cōceptū. vt ff. de offi. asse. l. i. dare dilaciones. vt
l. properandū. s. j. de iud. z. l. j. quando et. ac. cri. p. r. e. i. n. facere pars
tes iurare de calūnia. vt l. i. sed quia veremur. j. de iur. calū. P. r. e. d. u.
cra vera quādo proceditur vtrāq. parte presente. Hāc si aliqua par
tis esset cōtumar. cōtra illā parte cōtumarē non proceditur ad aliz
quid non petente. aut insāte altera parte. vt d. l. properandū. s. j. z.
ff. de iudi. l. ad peremptoriā. z. auth. qui semel. quomodo. z. quando
iud. Si vero respiceret partis vtilitatē. tunc iudex hoc nō posset fa
cere. nisi parte presente. vt l. v. s. p. e. ff. i. u. sol. C. Circa secundū. scilicet
in his que radicatur in parte. dicas. aut respiciat publica vtili
tatē. z. potest iudex proponere ex suo officio. nō petente parte. vt res
pellere aduocati. vel procuratorē. vt l. quos probet. ff. de postu.
z. l. si ius. s. veteram. ff. de procu. z. s. milites eal. Si vero publicam
vtilitatē nō respiciat tunc si quid loquitur in casib. in qmb. potest
cōtra absentē perueniri ad diffinitiuā sententia. tunc iudex potest
supplere de facto inducendo probationes pro absente. vt d. l. am
plio. s. j. in p. m. z. ibi feci te notare. z. auth. qui semel. quomodo. z.
quādo iud. vbi feci etia te notare. Si vero nō proceditur cōtra abs
sentē. vel contra eum ad diffinitiuā sententia peruenire nō potest.
tunc iudex nō potest de facto supplere. vt hic in ter. z. in gl. Ita des
bens intelligere l. age. s. de trā. z. ita rebetis intelligere istam ma
teria. quā plenissime explicant in l. i. s. h. hoc autē iudici. de dā. i. n. r.
C. In hac. cōsuevit formari questio. vtrū iudex possit secundum
cōscientia iudicare. Et biciter in his que iudex potest supplere. de
facto suppleat. vt s. d. v. r. alias si est iudex intra legē. iudicet secundū
allegata z. probata. vt hic z. l. licitas. s. veritas. sed si esset iudex su
pra legem. vt Papa. vel Imperator. vel alius dominus. cuius ius
ctum habetur pro l. in feritio suo. tunc debet iudicare secundū
cōscientiam suam. alias peccaret. Ita dicunt Theologi.

ADDITIONES.

Supplere. ADDE secundū Bal. quod quando produco in
strumentum protestado. quod produco in illis partib. que faciunt
pro me dūtarat. quod ista protestatio nihil facit quo minus iudex
possit ferre sententia pro reo si instrumēto cōmētur aliquid in eius
fauorem quia illud constat sibi vt iudici. z. mea protestatio nō po
test ligare manus eius in his que potest de iure facere. alleg. glo. in
l. s. edictioes. ff. de eden. z. Paul. dicit hoc dictum mēti tenendum.
quia singulare licet contra faciat quod voluit Spe. in tit. de instru.
edi. s. nunc vidēdum. vers. quid si produco. Tu vide dictum Spe.
quia non videtur obitare per ea que dicit per quatuor. ver. quod si
aliquis producit instrumentum. An autem si reperitur sententia la
ta pro te. z. contra me. z. non apparet ad cuius instantiam an va
leat vide per Bal. z. Paul. de Lastr. hic.

Ioan. Fran. R. Ver. Adde. Hic qui plene tras
ctat hanc materiam. z. quod iudex de facto possit supplere pro ab
sente tenet Barthe. nota. xvij.
P. P. A. V. P. C. Aliquid aliud. Circa illud quod nō valeat senten
tia. nisi ad instantiam alicuius sit lata vide z. hmita vt per Jaso. in
l. properandū. s. z. si quidē in i. n. s. de iudic. Bar. in auth. hoc
sacramentum. s. de iur. calū. q. si feratur pro actore sit satis requi
sitiō facta in libello. quod postea tempore sententie non petat.
P. P. A. V. P. C. Iudicare. vide Sel. m. c. ad p. n. c. i. n. e. m. extra de acc.
vide quod dicit Bar. in l. Clemens. ad si. ff. de iur. i. n. s. z. Bar. in l. si
seruum. s. sequitur. ff. de verb. oblig.

ALIA LECTURA.

Debitandum est. Iudex potest supplere de in
re. h. d. C. Op. de his que no. an.
licitas. s. veritas. z. q. ibi no. de offi. p. r. e. s. n. s. vt in gl. vel
dic. q. aut loquimur de iudice qui est s. l. z. ille supplet quod sibi pla
cet. quia Princeps. z. vt l. de consti. p. m. Queritur. in quid iudex
quādoq. suppleat vt iudex. q. subiectus est legi. Dic. aut queritur
nunquid iudex potest supplere. vel iudicare. secundum cōscientiam
suam informatam ex actitatis eorum eo. z. sic est notū sibi vt iudici.
z. potest vt no. hic in si. gl. Aut vult iudicare secundū cōscientiam
suam informatā ex notario. Ita debet intelligi. l. si irruptio. ff. in.
regu. l. h. ibi. auth. o. m. m. i. n. t. a. ff. de feri. Si vero tale est notum
aut nō. tunc queritur. in quid possit supplere de iure. Et dic. q. sic.
vt hic. z. eo modo possit supplere de facto. arg. l. vbi. q. ff. de inter
ro. actio. Aut queritur in quid possit supplere de facto. z. iudicare
secundū cōscientia suā. z. nō potest. z. no. in d. s. veritas. Imo plus.
quia licet iudicare cōtra cōscientiam suā dūmodo iudicet se
cundum actitata. gl. est in c. extra de offic. ordi. Pro hac l. vide gl.
que est in l. quores. s. finali. ff. de probatio. super verbo. herede. m.
C. Item ex hac l. not. quod vbiunque iudex videt banitum. qui
Bar. Prima super Lod.